

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فایل نوشتاری دوره آموزش عمومی امر به معروف و نهی از منکر

"انسان مصلح" استاد علی تقوی

جلسه سوم: تعاریف مبنایی

وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا
بِالصَّبْرِ (۳)

در این جلسه ان شاء الله بنا داریم در رابطه با

تعاریف مبنایی امر به معروف و نهی از منکر با هم صحبت کنیم

ابتدا لازم هست که چهار کلید واژه ی:

"امر"، "نهی"، "معروف" و "منکر" رو یک بار دیگه خیلی کوتاه نگاه کنیم.

امر و نهی به معنی دستور دادن است

"امر" یعنی "دستور به انجام کاری"

"نهی" یعنی "دستور به ترک کاری" و "باز داشتن از کار" در واقع

معروف و منکر یعنی چی؟

اصلاً معروفات چه چیزهایی هستند؟

آیا معروف اون چیزیه که عُرفه؟

آیا معروف همون چیزیه که مشهوره؟ رایجه؟ عُرفِ بین مردمه؟ یا نه؟

معروف منظور این است که آنچه که نزد خدای متعال و نزد شارع مقدس معروف است.

اسم مفعوله دیگه معروف؛ یعنی ما عَرَفَ عِنْدَ اللَّهِ، عِنْدَ شَارِع

اون چیزایی که دین اسلام اون ها رو به رسمیت شناخته و قبول کرده، کارهای خوب

لذا معروفات دو دسته هستند: واجبات و مستحبات

معروفات یعنی کارهایی که در دین، شریعت اسلام، یا واجب اند یا مستحب اند

توصیه شده به این ها، اینا میشه معروف ها، باید به این ها امر کنیم همدیگه رو

منکر، آن چیزی که دین اسلام او رو رد کرده، انکار کرده، نپذیرفته، به رسمیت شناخته

"المعروف ما أَمَرْتُمْ بِهِ" خطاب به اهل بیت علیهم السلام داریم در زیارات میگوییم،

"والمنکر ما نَهَيْتُمْ عَنْهُ"

منکرات اون چیزایی هستن که اهل بیت، قرآن ناطق یا قرآن صامت، نهی کردن ما رو از اون ها

منکرات هم دو دسته هستند: محرّمات و مکروهات

از حرام ها باید همدیگه رو نهی کنیم، از مکروهات هم باید همدیگه رو نهی کنیم

پس حواسمون باشه امر به معروف به این معنی نیست که هر چیزی معروف شد و رایج شد؛

مثلاً بعضیا الآن میگن آقا دیگه فلان عمل که دیگه عُرف نیست

پس نمی خواد مَرْدُمو بهش امر کنیم!

نه، قرار نیست به عُرف امر کنیم!

عرف باشه یا عرف نباشه، ملاک حقه، ملاک خداست، ملاک قرآن و عترته،

ولو اینکه همه یک کار خطایی رو انجام بدن بازم اون کار منکر هست،

ولو اینکه همه یک واجب یا مستحبی رو ترک کنند بازم اون جزو مصادیق معروفه

و ما باید دیگران رو به اون دعوت کنیم و امر کنیم

اما نکته ای که هست:

امر به واجبات، واجبه

نهی از حرام هم عزیزان، واجبه

اینا خیلی مهمه

حالا امر به مستحب اگر نکردیم، خیلی طوری نیست؛

اگر از مکروهی که رُخ داد نهی نکردیم، خیلی طوری نیست.

نه، امر به معروف یعنی دستِ گناهکار را گرفتن،

دست گیری کردن،

نه مُج گیری و حال گیری کردن!

یکی دیکه از تعابیری که بعضیا فکر میکنند مساوی با امر به معروف و نهی از منکر هست:

*** سرزنش کرده**

* گناهکار رو بخاطر خطا و اشتباهش سرزنش میکنن، ملامت میکنن، شماتت می کنن!

* یا هی گناهشو تو سرش میزنن

* یا دیگرانی که از او بهتر هستن رو بجای اینکه اُلگو سازی درست انجام بدن،

بدتر او رو دائم تو سر این میزنن

و حسادت ها رو بارور می کنن،

کینه ها رو درست می کنن!

این همکلاسیون مگه نیست که همه ی نمره هاش بیسته،

این فامیلت مگه نیست که همه ی کاراش درسته، نمازشو و حجابشو ...

تو چیت از این کمتره؟ چرا؟

دائم مقایسه می کنن.

الگو سازی یکی از روش های امر به معروفه،

حالا اون رو کار نداریم مبسوطه بحثش،

منتها تو سر زدن، سرزنش کردن، دائم گیر دادن...

ببینید اینا البته مفهومش با مفهوم امر به معروف یه خورده نزدیکه ها ولی باید حواسمون باشه که

سرزنش، غیر از امر به معروفه، سرزنش کار خوبی نیست

امیرالمومنین فرمودند:

کسی را اگر بخاطر گناهِش سرزنش کنی،

نمی میری تا وقتی که خودت هم دچار همون گناه بشی

پس ما مردم رو سرزنش نکنیم، شماتت نکنیم،

بلکه امر به معروف و نهی از منکر، ارشاد، با زبون خوش، تذکر، بالاخره...

یکی دیگه از مسائلی که امر به معروف نیست ولی بعضیا فکر میکنن این هم جزو امر به معروفه

***افشاگریست**

گناه دیگران رو افشا کردن، فاش کردن، جار زدن!

البته، گاهی وقت ها یکی از مراتب بالای امر به معروف و نهی از منکر،

تو مرحله های آخرش این هست که دیگه وقتی گناه علنی باشد
و نهی از منکر متوقف بر این باشه که دیگرانی لازم باشه بفهمن بیان تذکر بدن،

لازم میشه به بعضیا مثلاً آدم بگه

در یه حد و حدودی به دیگران بگه

یا بده رسانه ها بعضاً گناهای خیلی خاص رو اعلام کنن، چطور بشه!

ولی نه اینکه هر گناهی ما از هر کسی دیدیم بریم افشاگری کنیم،

نمی دونم، کلیش رو فیلم بگیریم پخش کنیم!

نه، افشاگری با امر به معروف و نهی از منکر فرق می کنه

افشاگری کار جالب و قابل قبولی نیست

***قضاوت کردن مورد بعدی هست**

بعضیا فکر میکنن امر به معروف یعنی اینکه ما حق داریم درباره دیگران قضاوت کنیم!

نخیر، ما حق نداریم این کار رو بکنیم

همون آدمی که ظاهرش یه کار گناهی داره انجام میده،

همون آدم چه بسا در باطن اعمال دیگری پشت پرده دارد که

باعث شده باطن او از باطن ما پاک تر باشه!

چه بسا خیلی دیگه از واجبات و مستحبات رو از ما بهتر انجام میده
خدایی نکرده بعضی مکروهات و مُحَرَمَاتی که ما عامل اون هستیم، فاعل اون هستیم،

شاید او انجام نمیده!

پس حق قضاوت درباره ی دیگران نداریم

رو این خیلی مانور میدنا،

میبین بعضیا توی رسانه ها و بالاخره، رسانه های معاند خصوصاً،

میگن آقا شما حق ندارید درباره دیگران قضاوت کنید،

از ظاهر که همیشه قضاوت کرد،

پس امر به معروف نکن!

بینید چیو با چی قاطی میکنن!

بله از ظاهر کسی حق نداریم قضاوت کنیم،

ولی دیگه آن چیز که عیان است چه حاجت به بیان است!

وقتی می بینیم یک کسی داره علناً یک گناهی رو انجام میده،

باز قضاوت نمی کنیم ولی میگی "این کارش"، "این گناهی" غلطه،

اینو باید تذکر بدیم، این اقدامش غلطه!

پس قضاوت نکنیم، بگیریم حتماً ما خیلی مقاممون پیش خدا بالاست،

او حتماً خیلی جهنمی و بیچاره و مثلاً گناهکاره!

نه، این یه کارش غلطه

واجب است تذکر بدی ولی حق نداری قضاوت کنی!

***امر به معروف عزیزان به معنای الگوسازی نیست!**

به یه کسی گفتیم آقا چرا تذکر ندادی به این گناهکار داشت از اینجا رد میشد؟

دیدید خطا رو کرد، گناه زشت علنی، قبیح، چرا تذکر ندادی؟

گفت آقا ما باید شهدا رو به این ها معرفی کنیم،

ما باید اهل بیت رو به این ها بشناسونیم،

ما باید برا جوون هامون انبیا رو، اولیا رو معرفی کنیم.

گفتم خب چه ربطی داره این؟

گفت نه باید الگوسازی کنیم

گفتم بله الگوسازی درسته، باید الگوها رو شناساند،

ولی این حرف شما غلطه؛

مثل اینکه ما در بیایم بگیریم آقا شما چرا نماز نمی خونید؟

بگه نه ما بايد الگوها رو به جوون ها معرفي كنيم

آقا من دارم از يه واجبه شما سوال ميكنم،

ميگم اين واجب امر به معروف را، واجب تذكر لساني را چرا انجام ندادى؟

ميگه نه بايد بريم الگوها رو معرفي كنيم

البته الكوسازى، گاهى يكي از شيوه هاى امر به معروفه، منكر اين نيستيم،

ولى اين به اين معنى نيست كه حالا شما چون مثلاً تو موسسه ي سيره شهدا فعاليت ميكنى

يا تو مجموعه اى هستى كه درباره اهل بيت و صلحا و اين ها كتاب چاپ ميكنى،

به جوون ها معرفي ميكنى،

پس ديگه وظيفه ي تذكر لساني ندارى! نه، همچين چيزى نيست

الگو سازى، جاي امر به معروف و نهى از منكر رو نميگيره

مورد بعدى كه خيلى دقت مى خواد بزرگواران،

***كار فرهنگي هست**

كار فرهنگي كردن غير از امر به معروفه،

بعضيا فكر ميكنن چون دارن يه كار فرهنگي اى انجام ميدن،

حالا مصاديق متعددي كار فرهنگي كه خوبم هست، لازم هست

بعضیا فکر میکنند چون دارن یه کار فرهنگی انجام میدن، دیگه لازم نیست تذکر لسانی بدن،

دیگه لازم نیست امر به معروف و نهی از منکر کنن!

(البته تو پراتز عرض کنم، شاید کسی اشکال کنه که

آقا تذکر لسانی "یکی از مصادیق" امر به معروف و نهی از منکره،

یکی از انواعشه، بله همینطوره، اما یکی از مهمترین مصادیقشه،

یعنی پیشانی امر به معروف و نهی از منکر تذکر لسانیه،

اون رو دست کم نگیریم و اثر گذارترینش هم همین تذکر لسانیست)

ببینید در رابطه با کار فرهنگی من لازم است چندتا نکته خدمتون عرض کنم:

***اولاً کار فرهنگی عزیزان یک ایرادی داره، یک ضعفی داره،**

اونم اینه که زود بازدهه یا دیر بازده؟ دیر بازده

کار فرهنگی دیر بازدهه، کارای دراز مدته

ببینید کارای فرهنگی مصادیقش مثلاً چی؟

فرض بفرمایید چاپ کتاب، نشریه، سایت خوب مذهبی مثلاً آدم درست کنه،

کانال ها و گروه ها و شبکه های اجتماعی مذهبی و فرهنگی انجام بده، درست کنه، ایجاد کنه

کتاب های مختلف چاپ کنه،

همایش ها و سمینارها و شبکه های تلویزیونی مذهبی و قرآنی و رادیوها،

این ها مصادیق کار فرهنگی دیگه،

انواع و اقسام کارهای فرهنگی که برگزار میشه و اجرا میشه

این اولین ایرادی که داره اینه که در واقع دیربازدهه بزرگواران

ما یک اقدامی میخوایم که گناه در ظاهر جامعه ی اسلامی اصلاً ظهور و بروز پیدا نکنه

تا گناه رخ داد، سریع حذف بشه

امر به معروف و نهی از منکر زودبازدهه

*دومین ایرادی که کار فرهنگی داره این است که

عده ای از مردم خودشون رو در معرض کار فرهنگی شما قرار نمیدن

اعتکاف برگزار میکنی، نییاد

اردوی مذهبی شرکت نمیکنه

کتاب خوب چاپ میکنی، نمی خونه

شبکه قرآن نمی بینه

رادیو معارف گوش نمیده

بروشور میزنی نمیخونه

هیات خیلی نییاد

و اقسام کارهای فرهنگی

همایش عفاف و حجاب میذارى، بى حجابا میان میشینن یا چادریا میان میشینن؟

لذا یه عده زیادى از مردم هستن خودشون رو در معرض کار فرهنگى شما قرار نمیدن

چیکار کنیم با اونایى که خودشونو در معرض قرار نمیدن؟

لازم هست که هر جا گناه دیده شد،

مردمى که اونجا هستن، مومینى که اونجا هستن،

امر به معروف و نهى از منکر کنن

هر کسى بخواد خودش رو در معرض قرار بده یا نده، این گلبول هاى سفید همه جا هستن،

این آمرای به معروف همه جا هستن تذکر میدن

پس اینم ایراد دوم کار فرهنگى

اما در تعریف کار فرهنگى تعبیر قشنگى استفاده کردن بعضیا،

میگن آقا امر به معروف در واقع درمان هست،

کار فرهنگى پیشگیرى هست

ما حرفى نداریم در اینکه پیشگیرى بهتر از درمان هست!

یعنی باید اینقدر ما دستمونو قبل و بعد از غذا بشوریم،
اول و آخر غذا یه خورده نمک بخوریم،
آدابِ سرِ سفره نشستن رو رعایت کنیم،
بهداشت عمومی رو رعایت کنیم، همه چی، نظافت و غیره،
که کمتر مریض بشیم، بیمار نشیم، درست شد؟

کار فرهنگی، پیشگیری

اینقدر باید کار فرهنگی انجام بشه تو جامعه،

اینقدر مجالس قرآن و همایش و سمینار و سایت مذهبی و کتاب و این چیزای خوب انجام بشه،

که اصلاً گناه در جامعه رُخ نده!

دستمونو بشوریم قبل و بعدِ غذا، نظافت رو رعایت کنیم که اصلاً بیمار نشیم، درست شد؟

حالا الان جامعه بیمار شده چیکار باید کرد؟

الآن بنده یک بیماری ای گرفتیم فرض بفرمایید،

حالا باز دستامو قبل و بعد غذا بشورم کافیه؟

نمیگیم کار فرهنگی نباید باشه ها، کافی نیست!

یک بال پرندس، بال دوم پرنده امر به معروف و نهی از منکره

بله من همه نظافت رو رعایت کردم، بهداشت عمومی رو رعایت کردم، حالا مریض شدم!

این همه کار فرهنگی کردن تو این سی، چهل سال از انقلاب گذشته، کردند و کردیم

کارهای فرهنگی ای که بعضیاشم واقعاً خیلی خوب و عالی بود

اما الآن جامعه ی ما بیمار هست یا نه؟

بیماری دروغ، بیماری غیبت، بیماری ربا، بیماری بدحجابی، بیماری روزه خوری، بیماری کاهل

نمازی، خیلی بیماری های دیگه

بیمار شده!

فقط پیشگیری دیگه کافی نیست،

برای بیمار واکسن تزریق نمیکنند!

البته واکسن هم لازمه برای بیماری های دیگه که این آدم نگیره ها!

واکسنم لازمه برای اینکه دیگران این بیماری رو نگیرند ها!

کار فرهنگی باید باشه

اما امر به معروف و نهی از منکر چی شد؟

برای بیمار باید دارو تجویز کرد

پس حواسمون باشه کار فرهنگی لازم است اما کافی نیست

نکته ی دیگه ای که بعضیا با امر به معروف اشتباه میگیرن

***التماس کردنه، خواهش کردنه**

امر به معروف باید با استعلا باشه، با علُو، از حالت بالا به پایین، آمرانه، ناهیانه

البته دچار غرور نشیما!

با تواضع ولی از بالا به پایین، جدی، آمره، نهی!

حالا یه موقع با سوال پرسیدن میگیرد،

یه موقع استفهام انکاری می کنید،

اینا عیب نداره!

اما اصلش حالت استعلا، بالا به پایینه

بعضیا میرن مُلتمِسانه، عاجزانه، خیلی ذلیلانه و زبونانه، التماس میکنن که

آقا مثلاً این گناهو انجام نده،

نه، این التماس غلطه!

البته مراجع تقلید اجازه دادند که

موعظه، نصیحت، بعضی جاها حتی استدعا!

ولی التماس و عجز و لابه، نه، این امر به معروف نیست!

امر به معروف به معنای *قانون شکنی نیست

کسی حق نداره بدون مجوز حکومت، بدون مجوز شرع،

تجمع غیر قانونی، تحصن غیر قانونی،

شلوغ کردن و مملکت رو به آشوب کشیدن!

قانون شکنی خودش یکی از منکراته و جرّمه!

امر به معروف به معنای *فضولی کردن نیست

چرا دشمنای ما هی تلاش دارن امر به معروف رو فضولی جلوه بدن؟

امر به معروف رو یک غده ی زائده ای بر پیکر اسلام نشون بدن

که اینو باید بُرید و گذاشت کنار،

نه آقا، اتفاقاً امر به معروف و نهی از منکر ضامن حفظ آزادی افراده

بعضیا میگن امر به معروف * سلب آزادی میکنه

بله، امر به معروف سلب آزادی های نامشروع میکنه!

آزادی های غلط رو جلوشو میگیره!

مردم همه باید جلوی آزادی های غلط و بی حد و حصر کسایی که

میخوان به آزادی مردم تجاوز کنن رو بگیرن

پس امر به معروف ضامن حفظ آزادی های مشروع و درسته!

امر به معروف و نهی از منکر به معنای * افراطی گری نیست، تند روی نیست

کسی نماز بخونه افراطیه؟

روزی پنج وعده نماز بخونه، صبح و ظهر و عصر و مغرب و عشا

این افراطیه؟

بله، از نظر کسی که تارک الصلاه این آدم افراطیه!

از نظر کسی که دو وعده در روز نماز میخونه، آدمی که پنج وعده در روز نماز میخونه افراطیه!

کسی که قرآن و اهل بیت رو داره، فرمایشاتشو اجرا میکنه که افراط نمیشه!

این دقیقاً عین اعتداله

امر به معروف و نهی از منکر به بیان رهبری عین اعتدال است

اما یک نکته دیگه، بعضی ها *بیان مسئله شرعی رو با امر به معروف اشتباه می گیرند بزرگواران

حکم شرعی رو از رساله می خونه فکر میکنه امر به معروف کرد!

عموم مراجع بزرگوار تقلید فرمودند که:

بیان حکم و مسئله ی شرعی، برای امر به معروف کفایت نمی کنه، باید امر کنید، نهی کنید!

مگر اینکه از بیان مسئله ی شرعی، حکم شرعی ای که برای طرف از رساله میخونی،

مثلاً اون متوجه بشه که منظور تو امر و نهی،

منظور تو انجام بده و انجام نده این کاره

یه وقت هست یه کسی داره مثلاً روزه خوری میکنه،

بریم بهش بگیم که آقا ماه رمضانها! مثلاً، آقا روزه واجبها!

بین مسئله شرعی داری میگی: روزه واجب است،

ولی مراجع میگن نه، **درست ترش** اینه که شما بگی آقا روزه خوری نکن! درست شد؟

آقا مثلاً علنی روزه خوری نکن، یه همچین مضمونی حالا

یعنی امر و نهی باشه نه صرف بیان حکم شرعی

و مورد آخری که در این بخش باید خدمتون عرض کنم،

تفاوت امر به معروف و نهی از منکر است با نفی منکر

***نفی منکر یعنی کمک نکردن به گناه و منکر**

بعضیا فکر میکنند همین که به گناه کمک نمیکنن،

دیگه وظیفه شرعیشونو انجام دادن!

نه آقا، لا تعاونوا علی الاثم و العداوان،

از اون طرفم می فرماید تعاونوا علی البر و التقوا

هم باید به گناهکار کمک نکنیم،

(خیلی مختصر دارم عرض می کنم)

هم باید جلوی گناه رو بگیری

و جلوی گناهکار رو بگیری

نفی منکر یعنی حسین ابن علی علیهم السلام با یزید بیعت نکرد،

کمک نکرد به گناهکار

خدا رحمت کنه آیت الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی رحمه الله علیه

مثال نردبونو میزدن می فرمودن که:

دزد اوامده آرت نردبون بگیره می خواد بذاره بره بالا دیوار مردم دزدی،

بهبش نردبون نمیدی، این شد نفی منکر

وظیفه ی دومم داری، جلوی منکر باید بگیری!

داری میری می بینی!!! از یه جا نردبون آورده، پیدا کرده گذاشته داره میره بالای دیوار مردم

دزدی، جلوشم باید بگیری

امام حسین علیه السلام همین که با یزید بیعت نکرد کافیه؟

نه، رفت داد و بیداد کرد جلوشم گرفت

تا اون حدی که توان بود و وسع و بضاعت بود

لذا حواسمون باشه، بعضیا میگن آقا ما که مال مردم نخوردیم،

دزدی هم که نکردیم،

از دیوار کسی هم که نرفتیم بالا،

دیگه چیکار به کار این گناهکارا داریم!

!!! بارک الله نه تو رو خدا بیاین مال مردم خوری هم بکنید ☺

اینکه ما گناه نمی کنیم

یا کمک به گناه دیگران نمی کنیم

یا فلان مجلس گناه رو شرکت نمی کنیم **یک وظیفه**

اینکه زنگ بزنییم یا بریم یا تذکرمون رو هم به شکلی از أنحاء؟ مختلف بدیم

و جلوی گناه رو هم سد کنیم،

این وظیفه ی دوم هست

و هر دوی این ها واجب است

خدا ان شاءالله همه ی ما رو عامل به امر به معروف و نهی از منکر

و احیاگر این دو فریضه قرار بده

والسلام علیکم و رحمه الله

برگرفته از بیانات استاد علی تقوی (مدرس برجسته حوزه و دانشگاه)

کاری از مرکز تخصصی آموزش و احیای واجب فراموش شده

سایت آمرین: www.Aamerin.ir

آدرس کانال در پیام رسان های داخلی: aamerin_ir

صفحه اینستاگرام: aamerin_ir

کانال آپارات: aamerin